

Gyventojų veiksmai esant cheminei taršai

Įvykus avarijai, kurios metu į aplinką pateko pavojingos cheminės medžiagos, arba kai gresia tiesioginis cheminės taršos pavojus, skelbiamas civilinės saugos signalas „**Cheminis pavojus**“, kuris perduodamas per visuomenės informavimo priemones. Įsijunkite radiją ir televiziją, nes jums nuolatos bus teikiama naujausia informacija ir rekomendacijos, kaip elgtis.

Žinotina, kad:

- esant cheminės taršos pavojui, labai svarbu veikti greitai;
- pavojingos cheminės medžiagos yra itin lakios ir stipriai dirgina kvėpavimo takus, akių gleivinę, odą, todėl būtina, kad šios kūno dalys būtų apsaugotos;
- negalima valgyti, gerti, rūkyti, jei esate pavojingomis cheminėmis medžiagomis užterštoje teritorijoje.

Jei gyventojams nurodyta pasitraukti iš pavojingomis medžiagomis užterštų rajonų ar miesto dalių:

- nedelsiant užsidėkite dujokaukę ar respiratorių (jei turite) arba užsiriškite paprasčiausią vatos ir marlės raištį;
- apsivilkite apsauginius drabužius (tinka vandeniui nepralaidžios sintetinės striukės, lietai, polietileniniai apsiaustai), apsiaukite guminius batus, užsimaukite pirštines, užsidėkite kepurę, apsivyniokite kaklą šaliku, stenkitės nepalikti neapsaugotų kūno vietų;
- kuo skubiau eikite iš užterštos zonos nurodyta kryptimi (statmena vėjo kryptimi) vengdami žemesnių vietų;
- nesislėpkite rūsiuose, duobėse, grioviuose ar kitose žemose vietose, nes ten labiau kaupiasi pavojingos medžiagos;
  - eidami per užterštą vietovę, stenkitės nekelti dulkių, nesiliesti prie sienų, tvorų, kitų daiktų, nes ant jų gali būti pavojingų medžiagų lašų.

Išeidami iš namų (ar kitų patalpų):

- išjunkite dujas, elektrą, užsukite vandens sklendes;
- užrakinkite duris, uždarykite langus, orlaides, uždenkite dūmtraukius, vėdinimo ir kitas angas;
  - jei gyvenate kaime, suvarkite gyvulius į tvartus, sandariai uždarykite duris;
  - uždenkite šulinius.

Neužmirškite savo kaimynų, pasiteiraukite, ar jie girdėjo pranešimus. Gal šalia jūsų gyvena neįgalūs žmonės, vieniši seneliai ar mažamečiai vaikai, šiuo metu leidžiantys laiką be tėvų. Pasidomėkite, ar yra kam jais pasirūpinti, jei ne – padėkite jiems arba praneškite telefonu **112** ar kitais skubios pagalbos telefonais – **01, 02, 03**.

Išėję iš užterštos zonos, prieš įeidami į švarias patalpas, nusivilkite viršutinius drabužius, nusiaukite batus ir sudėkite viską į polietileninį maišą. Jei turite galimybę, nuplaukite juos vandeniui arba išskalbkite skalbimo, degazavimo priemonėmis. Jei ne – palikite maišą už švarios teritorijos ribų.

Jei gyventojams nurodyta likti namuose, kuo skubiau:

- išjunkite dujas, elektrą, užsukite vandens sklendes;
- sandariai uždarykite lauko duris, langus, orlaides, uždenkite dūmtraukius, vėdinimo ir kitas angas;
  - pakilkite į viršutinius namo aukštus, nes daugelis pavojingų cheminių medžiagų kaupiasi žemose vietose.

BŪTINIAUSIŲ DAIKTŲ, KURIŲ PRIREIKTŲ EVAKUOJANTIS, SĄRAŠAS

- Pirmosios medicinos pagalbos vaistinė. Nepamirškite reguliariai vartojamų vaistų.
- Dokumentai (pasas, gimimo ir santuokos liudijimas, atestatas, diplomas, nuosavybės dokumentai).
- Pinigai (grynieji pinigai, kreditinės kortelės, vertybiniai popieriai, brangenybės).
- Šeimyninės relikvijos, kelios nuotraukos.
- Maistas (2–3 dienoms).
- Reikalingi drabužiai (pagal sezoną).
- Tualetiniai reikmenys.
- Asmeninės apsaugos priemonės.
- Nešiojamasis radijo imtuvas ir žibintuvėlis, atsarginiai elementai.
-

Dažniausiai naudojamos cheminės medžiagos, kurios gali sukelti pavojų – amoniakas, chloras ir gyvsidabris

- AMONIAKAS – aštraus kvapo dujos, lengvesnės už orą. Avarijos metu išsiliejęs amoniakas išgaruoja ore per 10–15 min. , o jo mišinys su oru gali sprogti net nuo kibirkšties, užsidega nuo atviros ugnies. Apsinuodijimo amoniaku požymiai:
  - akių perštėjimas, ašarojimas;
  - kosulio priepuoliai;
  - galvos svaigimas;
  - pilvo skausmai, pykinimas, vėmimas;
  - apsinuodijęs asmuo neramus, blaškosi;
  - prarandama sąmonė, prasideda traukuliai.

PIRMOJI PAGALBA

- Išeikite, išneškite nukentėjusį iš apnuodytos patalpos.
- Atsagstykite jam apykaklę, pasirūpinkite, kad patektų gryno oro.
- Jei nukentėjusysis nesąmoningas, paguldykite ant šono, stebėkite, kad neužspringtų (jei vemia).
- Sustojus kvėpavimui, širdies veiklai – gaivinkite. Uždėkite nukentėjusiajam sandarią deguonies kaukę.
- Pagalbos teikėja turi būti su apsaugos priemonėmis.
- Kai amoniako garai patenka į akis, jas kuo skubiau reikia plauti nestipria vandens ar fiziologinio tirpalo srove. Plaunama ne trumpiau kaip 5–10 minučių.
- Burną ir gerklę taip pat skalaukite vandeniu ar fiziologiniu tirpalu.
- Skubiai kvieskite greitąją pagalbą ir vežkite nukentėjusį į gydymo įstaigą.

CHLORAS – gelsvai žalsvos spalvos, aštraus kvapo, 2,5 karto už orą sunkesnės dujos. Jis kaupiasi žemose vietose, tuneliuose, šuliniuose ir ten gali laikytis keletą dienų. Žmogui pavojingas įkvėpus ar jam patekus ant odos ir gleivinės, nes:

- dirgina kvėpavimo takus, sukelia sausą kosulį, dusulį, skausmą krūtinės ląstoje;
- erzina akių gleivinę, sukelia akių perštėjimą, ašarojimą;
- žmogų pykina, sutrinka judesiai;
- patekęs ant odos, ją nudegina;
- esant didesnei koncentracijai, žmogus pradeda dusti ir miršta.

PIRMOJI PAGALBA

- Nukentėjusiajam nuo chloro garų būtina uždėti dujokaukę (geriau su geltonos spalvos dėžute) arba europinio standarto dujokaukę su raide geriamosios „B“). Jei jos nėra – tinka vatos ir marlės raištis, sudrėkintas 2 sodos tirpalu. Nukentėjusįjį reikia išnešti iš užterštos zonos.
- Išnešus į gryną orą, nuimkite kvėpavimo takų apsaugos priemonę, atlaisvinkite kvėpavimą varžančius drabužius, paguldykite, šiltai apklokite.
- Burną, nosį, akis skalaukite vandeniu.
- Atviras kūno vietas plaukite vandeniu 10–15 minučių.
- Sustojus kvėpavimui, širdies veiklai, gaivinkite.
- Pagalbos teikėjas turi būti su apsaugos priemonėmis (su dujokauke arba vatos ir marlės raiščiu).
- Skubiai kvieskite greitąją pagalbą ir vežkite nukentėjusįjį į gydymo įstaigą.

GYVSIIDABRIS

Toksiškas metalas, garuojantis kambario temperatūroje. Jo garai į žmogaus organizmą patenka per kvėpavimo takus, virškinamąjį traktą, odą ir gleivines. Gyvsidabris sukelia ūmų arba lėtinį apsinuodijimą

Ką daryti sudaužius termometrą?

Jeigu Jūs sudaužėte termometrą ir gyvsidabris pasklido ant stalo ar grindų, joku būdu nebandykite valyti jo šluoste – gyvsidabris pasklis tik dar plačiau ir tuo padidinsite jo garavimo paviršių.

Gyvsidabriui rinkti pasiruoškite butelį su vandeniu ir sandariu kamščiu, turėkite lazdele (medinę arba stiklinę), guminę kriaušę, voką arba storesnio popieriaus lapą, lipnią juostą arba klįjais pateptą popieriaus lapą, 0,2% vandeninį kalio permanganato tirpalą (2g kalio permanganato 1 litrui vandens).

Pačius didžiausius rutuliukus lazdele sustumkite į voką arba ant storesnio popieriaus ir supilkite į butelį. Paskui gumine kriaušė susiurbkite mažesnius rutuliukus, o pačius mažiausius lašelius surinkite su lipnia juosta ar klįjais suteptu popieriumi. Visą surinktą gyvsidabrį supilkite į butelį su vandeniu ir sandariai uždarykite.

Paviršių, ant kurio išsipylė gyvsidabris, nuvalykite kalio permanganato tirpalu, patalpas išplaukite ir gerai išvėdinkite.

Kreipkitės į savivaldybės civilinės saugos skyrių dėl indo su gyvsidabriu perdavimo.

Ką daryti išsiliejus gyvsidabriui?

Nedelsiant skambinkite telefonu **01** arba **112** ir kvieskite ugniagesius. Jie atliks mechaninę ir cheminę demerkurizaciją.

Informuokite savivaldybės civilinės saugos pareigūną ir objekto arba teritorijos savininką, Ekstremalių sveikatai situacijų centrą ir Valstybinę sveikatos priežiūros tarnybą.

A T S I M I N K I T E – į patalpas, kur buvo išsiliejęs gyvsidabris, jūs galite sugrįžti tik gavę Visuomenės sveikatos centro įvertinimus.